ISSN 2654-2366

Archive

Archive Offprint

Open Access Scientific Journal
ISSN 2654-2366

Volume 19(2) – 2023 Offprint

Volume No: Archive Volume 19, Issue 2, 2023

Editor: K. Kalogeropoulos

Date: December 1, 2023

Παραπομπή ως: Γαλανού, Ε. 2023. «Ιερά Μονή Σινά: Κιβωτός της βυζαντινής τέχνης και σημείο συνάντησης πολιτισμών», Archive 19(2), (1 Δεκ): 68-76. DOI: 10.5281/zenodo.10648431

Ιερά Μονή Σινά: Κιβωτός της βυζαντινής τέχνης και σημείο συνάντησης πολιτισμών

Ευαγγελία Γαλανού, Πολιτισμικές σπουδές, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Λέξεις κλειδιά: Ιερά Μονή Σινά, Βυζαντινή Τέχνη, Καθολικόν, Ψηφιδωτό της Μεταμορφώσεως, Κομνήνεια περίοδος, Παλαιολόγεια αναγέννηση.

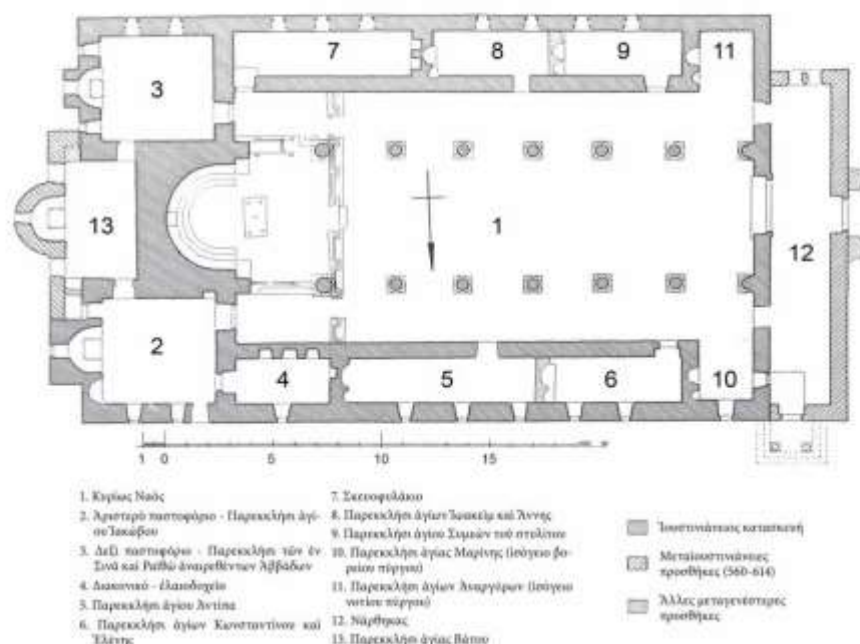
Abstract

An important monument of world cultural heritage, the Monastery of Ag. St. Catherine on Mount Sinai is an important legacy and a living chronological artistic guide, with specimens covering early to late periods of Byzantine art. Throughout its history, the monastery of Sinai was never destroyed or abandoned, thus constituting a unique architectural ensemble, in which treasures of Byzantine and post-Byzantine art of all periods are preserved. In this essay, apart from the architectural reference to the katholikon of the monastery and the mosaic of the Transfiguration, reference is made to icons from the Komnenian and Palaiologan periods, which describe different iconographic trends. Finally, elements are presented that potentially make the overall monument a meeting point of Byzantine and other cultures, since the Sinaitic heritage is also important as a meeting point of the three major monotheistic religions of Christianity, Islam and Judaism

Εισαγωγή

Σημαντικό μνημείο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς η Μονή της Αγ. Αικατερίνης στο όρος Σινά είναι σημαντική παρακαταθήκη και ζωντανός χρονολογικός καλλιτεχνικός οδηγός, με δείγματα που καλύπτουν πρώιμες έως ύστερες περιόδους της βυζαντινής τέχνης. Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας του, το μοναστήρι του Σινά δεν καταστράφηκε και δεν εγκαταλείφθηκε ποτέ, με αποτέλεσμα να συνιστά ένα μοναδικό αρχιτεκτονικό σύνολο, στο οποίο διατηρούνται θησαυροί της βυζαντινής και της μεταβυζαντινής τέχνης όλων των περιόδων. Στο παρόν δοκίμιο εκτός της αρχιτεκτονικής αναφοράς στο καθολικό της μονής και στο ψηφιδωτό της Μεταμορφώσεως, γίνεται αναφορά σε εικόνες από την Κομνήνεια και την Παλαιολόγεια περίοδο, που περιγράφουν διαφορετικές εικονογραφικές τάσεις. Εν τέλει περιγράφονται εκείνα τα στοιχεία που καθιστούν δυνητικά το συνολικό μνημείο σημείο συνάντησης πολιτισμών, δεδομένου ότι η Σιναϊτική κληρονομιά είναι σημαντική και ως σημείο συνάντησης των τριών μεγάλων μονοθεϊστικών θρησκειών του χριστιανισμού, του μουσουλμανισμού και του ιουδαϊσμού.

Αρχιτεκτονική του καθολικού της Μονής Σινά

Εικ. 1. Ιερά Μονή Σινά: Το καθολικό της Μονής[1].

Ο σύγχρονος όρος *καθολικόν*, που αφορά στον κύριο ναό ενός μοναστικού συμπλέγματος δεν εμφανίζεται στις βυζαντινές πηγές. Οι Βυζαντινοί αναφέρονταν σε κύρια εκκλησία ή ναό. Δεδομένου ότι η λειτουργία μπορούσε να τελεστεί άπαξ καθημερινά σε οποιαδήποτε εκκλησία, τα μοναστήρια συχνά είχαν αρκετές μικρές εκκλησίες και παρεκκλήσια εκτός από το καθολικό, το οποίο ήταν συνήθως αφιερωμένο στον προστάτη της μονής[2].

Το Καθολικόν της Μονής του Σινά είναι τρίκλιτη βασιλική, με πλευρικά παρεκκλήσια και ξύλινη μολυβοσκέπαστη στέγη[3]. Οι διαστάσεις της είναι 40 x 19,20 μ. και είναι κτισμένη από πελεκητές πέτρες τοπικού γρανίτη. Τα τρία κλίτη διαχωρίζονται από δύο κιονοστοιχίες με γρανίτινες στήλες, που φέρουν φυτικό διάκοσμο.

Σύμφωνα με μαρτυρίες ο ναός ήταν αφιερωμένος αρχικά στη Μεταμόρφωση του Σωτήρα, γεγονός που πιθανώς αιτιολογεί την περίοπτη θέση του εντοίχιου ψηφιδωτού της Μεταμορφώσεως στην κόγχη του ιερού[4]. Στα ξύλινα ζευκτά της στέγης του Καθολικού διατίθεται μαρτυρία για την καταγωγή και το όνομα του τέκτονα του ναού Στεφάνου[5].

---

[1] Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ: Κάτοψη του καθολικού, διαθέσιμο online.

[2] Kazdan 1991, 1116.

[3] «Μέγας, πλατύς, εύμήκιστος, λεπτοτεχνουργημένος, μολυβδοσκεπαστόμορφος, βασιλικά κτισμένος». Βλ. Δημακόπουλος 1979, 270.

[4] Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ: Το Καθολικόν, διαθέσιμο online.

[5] Δημακόπουλος 1979, 66.

Ο ρόλος του ψηφιδωτού της Μεταμορφώσεως

Εικ. 2. Ιερά Μονή Σινά: ψηφιδωτό της Μεταμορφώσεως[6].

Το εντοίχιο ψηφιδωτό χρησιμοποιείτο ευρέως κατά τον 6ο αιώνα και ένα από τα χαρακτηριστικότερα αντιπροσωπευτικά έργα της περιόδου είναι το ψηφιδωτό της Μεταμορφώσεως[7]. Πρόκειται για την παλαιότερη γνωστή εκδοχή της τυπικής απεικόνισης της Μεταμορφώσεως στην αψίδα του ιερού στο καθολικό της μονής της Αγίας Αικατερίνης, στο όρος Σινά της Αιγύπτου, που χρονολογείται από την εποχή του Ιουστινιανού. Η θεματολογία του ψηφιδωτού φέρεται ότι παρουσιάζει ειδική σχέση με την περιοχή, εξαιτίας της συνάντησης του Χριστού και του Μωυσή. Αναφέρεται ως σπάνιο δείγμα της βυζαντινής τέχνης πριν τη εικονοκλαστική περίοδο και απεικονίζει τον Χριστό μέσα σε άλω, με σταυροειδές φωτοστέφανο, πλαισιωμένο από τον Μωυσή, λατρευτική μορφή του όρους Σινά[8] στα αριστερά με μακριά γενειάδα και του προφήτη Ηλία δεξιά. Κάτω από αυτούς βρίσκονται οι άγιοι Πέτρος, ο Ιάκωβος, ο γιος του Ζεβεδαίου και ο Ιωάννης ο Ευαγγελιστής[9].

Το αφήγημα του Ευαγγελίου περιγράφει τους μαθητές είτε ως φοβισμένους ή αγουροξυπνημένους να αντικρίζουν τον Ιησού να συνομιλεί με τον Μωυσή και τον προφήτη Ηλία, εκπέμποντας λαμπρό φως. Ο Λόγος Κυρίου εκπροσωπείται από το φως που ρέει *άνωθεν* στον Χριστό[10]. Το ψηφιδωτό βρίσκεται στο δεύτερο ιεραρχικά σημαντικότερο τμήμα του ναού, στην αψίδα του ιερού, αλλά δεν

---

[6] Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ: Ψηφιδωτό της Μεταμορφώσεως, διαθέσιμο online.

[7] Kazdan 1991, 1413.

[8] Kitzinger 1977, 99.

[9] Schiller 1971, 148-149.

[10] Schiller 1971, 149-151.

ακολουθεί το εικονογραφικό πρόγραμμα των ναών της μέσης περιόδου, όπου στη συγκεκριμένη αψίδα εικονίζεται η Θεοτόκος[11]. Ο καλλιτέχνης απεικόνισε τα ενδύματα του Ιησού «λευκά σαν φως». Επιπλέον, επέλεξε οκτώ γραμμικές ακτίνες για να απεικονίσει την ακτινοβολούμενη ενέργεια που εκπορεύεται από τον μεταμορφωμένο Ιησού και επηρεάζει τους σημερινούς μάρτυρες - τους τρεις αποστόλους, τον Ηλία και τον Μωυσή. Το εικονογραφικό μοντέλο που δημιουργήθηκε με αυτόν τον τρόπο έγινε κανόνας σε όλη την επακόλουθη βυζαντινή τέχνη[12].

Μεσοβυζαντινές και υστεροβυζαντινές εικόνες

Η Μεσοβυζαντινή περίοδος (842-1204) ξεκινά με τον «Θρίαμβο της Ορθοδοξίας», δηλαδή την αποκατάσταση της χρήσης και της παραγωγής εικόνων και τελειώνει με την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους της Τέταρτης Σταυροφορίας. Η μεγαλύτερη παραγωγή τέχνης προέρχεται από τη μέση βυζαντινή περίοδο, που διακρίνεται για την πλήρη άνθηση των τεχνών υπό την προστασία αυτοκρατόρων και ευγενών που προώθησαν την καλλιτεχνική ανάπτυξη σε όλους τους τομείς, διαμορφώνοντας παράλληλα μια κλασικίζουσα τεχνοτροπία[13].

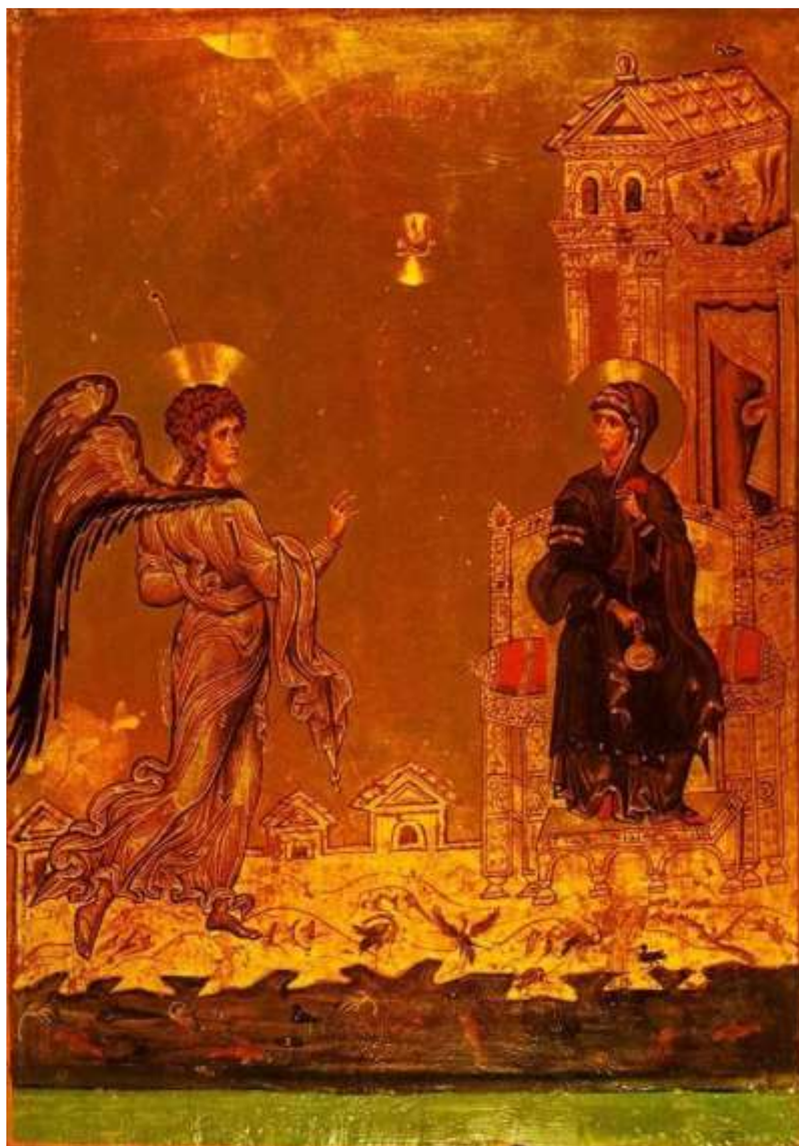
Ειδικότερα κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο στην τέχνη απεικονίζεται η σχέση του Βυζαντίου με άλλους ορθόδοξους λαούς στη Γεωργία και την Αρμενία, όπως επίσης και με χριστιανούς που επιβίωσαν σε εκείνες τις αυτοκρατορικές περιοχές που χάθηκαν από το Ισλάμ, αλλά και με τα σταυροφορικά βασίλεια που δημιουργήθηκαν σε ισλαμικές περιοχές. Οι σχέσεις του Βυζαντίου με τον ισλαμικό κόσμο δε θεωρούνται μονολιθικές και σχετικές μόνο με τους χριστιανικούς πληθυσμούς. Η εξερεύνηση των καλλιτεχνικών διασυνδέσεων της αυτοκρατορίας με ορισμένα ισλαμικά κράτη αναδεικνύει την κεντρική θέση του βυζαντινού κόσμου ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση[14]

Η ύστερη βυζαντινή περίοδος (1261-1453) από τεχνική άποψη θεωρείται συνέχεια της μέσης περιόδου. Αυτό που αλλάζει είναι ο εικονογραφικός πλούτος της Παλαιολόγειας ζωγραφικής, εξαιτίας πιθανώς της έντονης πνευματικής κίνησης που παρατηρείται στη συγκεκριμένη περίοδο, με έντονο το στοιχείο της υμνολογίας και της θείας Λειτουργίας[15]. Με την ανακατάληψη της πρωτεύουσας υπό τη νέα δυναστεία των Παλαιολόγων, οι βυζαντινοί καλλιτέχνες ανέπτυξαν ένα νέο ενδιαφέρον για τα τοπία και τις ποιμενικές σκηνές και το παραδοσιακό ψηφιδωτό έργο έδωσε σταδιακά τη θέση του σε λεπτομερείς κύκλους αφηγηματικών τοιχογραφιών. Οι εικόνες, οι οποίες έγιναν ένα αγαπημένο μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης, χαρακτηρίστηκαν από μια λιγότερο αυστηρή στάση, νέα εκτίμηση για τις καθαρά διακοσμητικές ιδιότητες της ζωγραφικής και

[11] Αλμπάνη 1999, 101-103.
[12] Wescoat and Ousterhout 2012, 310.
[13] Jones 2012, διαθέσιμο online.
[14] De Montebello 1997, xiii-xiv.
[15] Αλμπάνη 1999, 127.

σχολαστική προσοχή στις λεπτομέρειες, κερδίζοντας το δημοφιλές όνομα του παλαιολόγειου μανιερισμού[16] για την περίοδο γενικά.

Μεσοβυζαντινές εικόνες

Εικ. 3. Ιερά Μονή Σινά: εικόνα του Ευαγγελισμού[17].

Χαρακτηριστική της βυζαντινής τέχνης κατά την περίοδο των Κομνηνών, κατά το δεύτερο ήμισυ του 12ου αι., είναι η αποτύπωση συναισθημάτων πάθους και της οδύνης, χαρακτηριστικά πιθανώς της βυζαντινής κοινωνίας μετά την ήττα στο Μαντζικέρτ[18]. Χαρακτηριστική, επίσης, για τη συγκεκριμένη περίοδο είναι η υπερβολή στις αναλογίες και η απόδοση των μορφών εν κινήσει. Ένα άλλο

[16] Rodley 1994, 314.

[17] Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ: Η εικόνα του Ευαγγελισμού, διαθέσιμη online.

[18] Πανσελήνου 2010, 189-191.

χαρακτηριστικό, εμφανές στην υπό εξέταση εικόνα, είναι οι κυματοειδείς απολήξεις των ενδυμάτων, τουλάχιστον στη μορφή του αγγέλου.

Στην εικόνα η Παναγία γνέθει, καθισμένη σε θρόνο, με την κεφαλή στραμμένη προς τον άγγελο που παριστάνεται σε διαδικασία κίνησης. Στο στήθος της είναι σχεδιασμένος ο Χριστός και πίσω της στο φόντο υψώνεται κτήριο. Στο πρώτο επίπεδο της εικόνας κυλά ποταμός με ιχθύες και στις όχθες του απεικονίζεται πλήθος πτηνών. Ως περιστέρι το Άγιο πνεύμα κατέρχεται από τον ουρανό προς τη Θεοτόκο. Η όλη σκηνή λούζεται σε χρυσό φως. Η Θεοτόκος αποκαλείται σε τροπάρια «ποταμός φιλανθρωπίας» ή «ρους αέναος»[19], γεγονός που πιθανώς ερμηνεύει την παρουσία του ποταμού στον σκηνικό διάκοσμο. Οι πτυχές του ενδύματος και η δυναμική κίνηση του αγγέλου αναφέρονται ως «χαρακτηριστικές της 'δυναμικής' τεχνοτροπίας του τέλους του 12ου αιώνα». Η εικόνα έχει αποδοθεί σε ζωγράφο της Κωνσταντινούπολης, που εργαζόταν στη μονή του Σινά[20].

Υστεροβυζαντινές εικόνες

Εικ. 4. Ιερά Μονή Σινά: εικόνα του Προφήτη Ηλία έργο του Στεφάνου, 1ο τέταρτο 13ου αι. Μονή Αγίας Αικατερίνης[21].

---

[19] Βλ. για παράδειγμα Τροπ. Θ', της *Ωδής του Κανόνος της Κοιμήσεως* «εκ πηγής αενάου βλυστάνοντα».

[20] Βοκοτόπουλος 2002, 114.

[21] Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ: Η εικόνα του Προφήτη Ηλία, διαθέσιμη online.

Στη συγκεκριμένη υστεροβυζαντινή εικόνα ο προφήτης αναπαρίσταται νεότερος, χωρίς τη χαρακτηριστική λευκή γενειάδα και με σκούρα μαλλιά. Φέρει χιτώνα και χαρακτηριστική προβιά[22], ενώ το κεφάλι του είναι στραμμένο προς τον κόρακα που φέρνει ψωμί στην έρημο, σύμφωνα με τη βιβλική αφήγηση. Τα χέρια του είναι υψωμένα σε δέηση προς την «χείρα Θεού» στην επάνω δεξιά γωνία. Το πρόσωπό του αποπνέει έντονη πνευματικότητα και τα χρώματα της εικόνας είναι λιτά. Ο εικονογράφος επιμελήθηκε ιδιαίτερα τα πόδια που απέδωσε ιδιαίτερα μεγάλα. Η απουσία τοπίου τονίζει τον υπερβατικό χαρακτήρα της σκηνής[23]. Στο κάτω τμήμα του πλαισίου της εικόνας υπάρχουν ελληνικές και αραβικές επιγραφές και παραδίδουν το όνομα του ζωγράφου και δωρητή ταυτόχρονα της εικόνας που κατονομάζεται ως Στέφανος[24].

Δεδομένου ότι δεν υπάρχουν σκηνές από βίους αγίων δίπλα της, το μέγεθος της μορφής καθίσταται σχεδόν μνημειακό, κάτι που απαντάται μόνο σε τοιχογραφίες ή ψηφιδωτά[25]. Είναι πιθανό ότι η εικόνα υπήρξε λατρευτικό επίκεντρο του παρεκκλησίου αφιερωμένου στον προφήτη. Το αφηγηματικό στοιχείο του κόρακα που φέρνει ψωμί, συγκρινόμενο με τον ευρύτερα διαδεδομένο τύπο εικόνας όπου ο προφήτης κάθεται σε ένα βράχο στην έρημο του Σινά και στρέφεται στο κοράκι είναι, τουλάχιστον για την εικονογραφία του Σινά, μοναδικό[26].

Η Σιναϊτική κληρονομιά

Η Ορθόδοξη Μονή της Αγίας Αικατερίνης βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Σινά[27], όπου, σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη ο Μωυσής έλαβε τις πλάκες του Νόμου. Το βουνό είναι γνωστό και σεβαστό από τους μουσουλμάνους. Ολόκληρη η περιοχή είναι ιερή για τρεις παγκόσμιες θρησκείες, τον Χριστιανισμό, τον Ισλαμισμό και τον Ιουδαϊσμό. Η Μονή είναι το παλαιότερο χριστιανικό μοναστήρι που εξακολουθεί να χρησιμοποιείται για την αρχική του λειτουργία. Τα τείχη και τα κτίρια της μεγάλης σπουδαιότητας για τις μελέτες της βυζαντινής αρχιτεκτονικής και της Μονής στεγάζουν εξαιρετικές συλλογές παλαιοχριστιανικών χειρογράφων και εικόνων. Το άγριο ορεινό τοπίο, που περιέχει πολυάριθμους αρχαιολογικούς και θρησκευτικούς χώρους και μνημεία, περιγράφεται ότι αποτελεί ιδανικό σκηνικό για τη Μονή[28].

Τα κριτήρια ένταξης της περιοχής στα μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς ήταν το (i), γιατί αντιπροσωπεύει αριστούργημα της ανθρώπινης δημιουργικής διάνοιας, το (iii), γιατί φέρει μια μοναδική ή τουλάχιστον εξαιρετική μαρτυρία για μια πολιτιστική παράδοση ή πολιτισμό που ζει ή έχει εξαφανιστεί, ·το (iv) γιατί αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα ενός τύπου κτιρίου, αρχιτεκτονικού ή τεχνολογικού συνόλου ή τοπίου που απεικονίζει σημαντικά στάδια της

[22] Στην τεχνοτροπική ανάλυση αναφέρεται και ως μηλωτή. Βλ. Βοκοτόπουλος 1995, 103.
[23] Η αφαίρεση είναι κύρια της μεσοβυζαντινής περιόδου και συνδέεται με τον περιορισμό των στοιχείων του τοπίου. Βλ. Αλμπάνη, 1999, 100.
[24] Kalopissi-Verti 1994, 136.
[25] Weitzmann 1984, 102.
[26] Weitzmann 1984, 104.
[27] Επίσης Χωρήβ και για τους μουσουλμάνους Jebel Musa.
[28] UNESCO: Saint Catherine Area, διαθέσιμο online.

ανθρώπινης ιστορίας και το (vi), γιατί συνδέεται άμεσα με γεγονότα ή ζωντανές παραδόσεις, με ιδέες ή με πεποιθήσεις, με καλλιτεχνικά και λογοτεχνικά έργα εξαιρετικής παγκόσμιας σημασίας. Εδώ τονίζεται ότι η περιοχή της Αγ. Αικατερίνης στο ιερό όρος Σινά (Τζεμπέλ Μουσά, Όρος Χωρήβ), όπως και η Ιερουσαλήμ, είναι ιερός τόπος για τρεις θρησκείες[29].

Το ερώτημα είναι αν μπορεί το παρόν μνημείο να λειτουργήσει ως σημείο συνάντησης πολιτισμών. Από θεωρητική άποψη κάτι τέτοιο θα μπορούσε να είναι εφικτό, δεδομένου ότι η θρησκεία είναι πολιτιστικό φαινόμενο. Με ιδανικές συνθήκες η σύγκλιση πολιτισμών δεν είναι μακρινό όραμα. Η διακήρυξη της UNESCO, όσον αφορά στην πολιτιστική πολυμορφία είναι σαφής[30] και η ευρύτερη περιοχή της μονής όσο και η ίδια η μονή τουλάχιστον από αρχιτεκτονική άποψη είναι πολιτιστικά πολύμορφη[31].

Βάσει, ωστόσο, των γεωπολιτικών εξελίξεων της εποχής μας, η ίδια σύγκλιση φαντάζει εξαιρετικά δύσκολη. Οι μουσουλμανικές, εβραϊκές και χριστιανικές κοινότητες υποφέρουν διαχρονικά από συγκρούσεις και όπως συμβαίνει με οποιαδήποτε σύγκρουση, αυτή η περίοδος δημιούργησε σημαντική πολεμική μεταξύ των κοινοτήτων[32], η οποία φαίνεται να επεκτείνεται στο θέατρο της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, προσλαμβάνοντας διαστάσεις πολιτισμικής σύγκρουσης για την κατοχή πόρων και γης[33]. Δεδομένου ότι στο κοντινό παρελθόν υπήρξαν θύματα στην ευρύτερη περιοχή από δράση φονταμενταλιστών[34] και στο ευρύτερο πλαίσιο καταστροφές ή απειλές καταστροφής πολιτιστικών μνημείων[35], η ευρύτερη περιοχή της μονής μάλλον χρειάζεται ενεργή προστασία από επαπειλούμενες επιθέσεις, που είναι βαθιά ριζωμένες στη σύγκρουση της βυζαντινής αυτοκρατορίας με τον ισλαμικό κόσμο[36].

Συμπεράσματα

Βάσει των παραπάνω συμπεραίνεται ότι από αρχιτεκτονική άποψη το Καθολικόν της Μονής του Σινά είναι τρίκλιτη βασιλική, με πλευρικά παρεκκλήσια και ξύλινη μολυβοσκέπαστη στέγη· Είναι κτισμένο από γρανίτινους λίθους και τα τρία κλίτη του διαχωρίζονται από δύο κιονοστοιχίες με επίσης γρανίτινες στήλες. Το εντοίχιο ψηφιδωτό της Μεταμορφώσεως στην αψίδα του ιερού είναι αντιπροσωπευτικό έργο της περιόδου και το εικονογραφικό μοντέλο του έγινε κανόνας στη βυζαντινή τέχνη. Στη μεσοβυζαντινή και υστεροβυζαντινή εικόνα παρατηρούνται τεχνοτροπικές διαφορές που σχετίζονται με τη χρήση του φωτός, έντονη στη μεσοβυζαντινή εικόνα, όπως επίσης και με την υπερβολή στο μεγέθους, έντονη

---

29 UNESCO: The Criteria for Selection, διαθέσιμο online.

30 UNESCO 2001-2002, διαθέσιμο online.

31 Για παράδειγμα, ξενώνας του 6ου αι. στη μονή μετατράπηκε σε τζαμί. Βλ. Kazdan 1991, 1418.

32 Newby 2006, 8, διαθέσιμο online.

33 Tony Yu and Kwan 2019, 80.

34 Police targeted near Egypt's St Catherine's Monastery, *AlJazeera*, 19/4/2017, διαθέσιμο online.

35 Βλ. Αφγανιστάν, Συρία, Ιράκ και τις πρόσφατες απειλές του πρ. Ντόναλντ Τραμπ για επίθεση σε μνημεία.

36 Stouraitis 2018, 314.

στην υστεροβυζαντινή εικόνα. Κοινό σημείο ανάμεσα στο εντοίχιο ψηφιδωτό και την υστεροβυζαντινή εικόνα είναι το στοιχείο της αφαίρεσης και της υπερβατικότητας.

Όσον αφορά στη μονή ως μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς, θα μπορούσε να λειτουργήσει πιθανώς ως σημείο σύγκλισης πολιτισμών, κάτι που αντανακλάται στη μακραίωνη επιβίωση της μονής κάτω από διαφορετικές επικυριαρχίες στην ευρύτερη περιοχή. Υπό τις παρούσες γεωπολιτικές εξελίξεις μια τέτοια σύγκλιση πολιτισμών στο πλαίσιο της ευρύτερης περιοχής της Μονής της Αγ. Αικατερίνης στο Σινά δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί, αλλά μπορεί το μνημείο διαχρονικά να αποστείλει το μήνυμα της ανοχής της πολιτιστικής πολυμορφίας.

Βιβλιογραφία

Αλμπάνη, Τζ. 1999, *Τέχνες Ι: Ελληνικές Εικαστικές Τέχνες, Τόμ Β, Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Τέχνη*, Πάτρα: ΕΑΠ.

Βοκοτόπουλος, Π.Λ. (επιμ.) 1995, *Ελληνική Τέχνη: Βυζαντινές Εικόνες*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Βοκοτόπουλος, Π.Λ. 2002, *Μυστήριον Μέγα και Παράδοξον*, Αθήνα: Εκδόσεις Ιεράς Συνόδου.

De Montebello, Ph. 1997. "Director's Forword" *The glory of Byzantium:* , edited by H.C. Evans, and W.D. Wixom, xiii-xiv, New York: The Metropolitan Museum of Art.

Δημακόπουλος, Ι. 1979, Έρευνες στην αρχιτεκτονική της Μονής Σινά, *Δελτίον ΧΑΕ* 9, 261-302.

Kalopissi-Verti, S. 1994, Painters' Portraits in Byzantine Art, *Δελτίον ΧΑΕ* 17, 129-142.

Kazdan, A.P. (ed.) 1991, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Vol. 2, New York and Oxford: Oxford University Press.

Kitzinger, E. 1977, *Byzantine art in the making: main lines of stylistic development in Mediterranean art, 3rd–7th century*, US: Cambridge University Press.

Πανσελήνου, Ν. 2010, *Βυζαντινή ζωγραφική: Η βυζαντινή κοινωνία και οι εικόνες της*, Αθήνα: Καστανιώτης.

Rodley, L. 1994. *Byzantine Art and Architecture: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Schiller, G. 1971, *Iconography of Christian Art,* Vol. I, London: Lund Humphries.

Stouraitis, Y. (ed.) 2018, *A Companion to the Byzantine Culture of War, ca. 300-1204*, Leiden and Boston: Brill.

Tony Yu, F.L., and Kwan, D.S. (eds.) 2019, *Contemporary Issues in International Political Economy*, Singapore: Springer Nature Singapore Ltd.

Weitzmann, K. 1984, Icons Programs of the 12th and 13th Centuries at Sinai, *Δελτίον ΧΑΕ* 12, 63-116.

Wescoat, B.D., and Ousterhout R.G. (eds.) 2012, *Architecture of the sacred: space, ritual, and experience from classical Greece to Byzantium*, Cambridge and New York: Cambridge University Press.

Διαδίκτυο

AlJazeera: Police targeted near Egypt's St Catherine's Monastery, 19/4/2017, διαθέσιμο στο https://www.aljazeera.com/, ανάκτηση 09/01/2020.

Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ: Ψηφιδωτό της Μεταμορφώσεως, διαθέσιμο στο https://www.sinaimonastery.com/, ανάκτηση 05/01/2020.

Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ: Κάτοψη του καθολικού, διαθέσιμο στο https://www.sinaimonastery.com/, ανάκτηση 05/01/2020.

Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ: Η εικόνα του Ευαγγελισμού, διαθέσιμο στο https://www.ekklisiaonline.gr/, ανάκτηση 05/01/2020.

Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ: Το Καθολικόν, διαθέσιμο στο https://www.sinaimonastery.com/, ανάκτηση 03/01/2020.

Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ: Η εικόνα του Προφήτη Ηλία, διαθέσιμη στο http://vrc.princeton.edu/, ανάκτηση 06//01/2020

Jones, L. 2012, Byzantine Art, *obo* in Medieval Studies, διαθέσιμο στο https://www.oxfordbibliographies.com/, ανάκτηση 08/01/2020.

Newby, G. 2006, Muslim, Jews and Christians - Relations and Interactions, *The Institute of Ismaili Studies*, διαθέσιμο στο https://iis.ac.uk/, ανάκτηση 09/01/2020.

UNESCO: Saint Catherine Area, διαθέσιμο στο https://whc.unesco.org/, ανάκτηση 07/01/2020.

UNESCO: The Criteria for Selection, διαθέσιμο στο https://whc.unesco.org/, ανάκτηση 09/01/2020.

UNESCO 2001-2002, Universal Declaration on Cultural Diversity, adopted by the 31st session of the General Conference of UNESCO, Paris, διαθέσιμο στο http://www.unesco.org/, ανάκτηση 04/01/2020.

ARCHIVE ISSN 2654-2366 EBE/NLG